

**UNIVERZITA PARDUBICE
FILOSOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Veronika ŠVIHLOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filosofická**

Společenské hodnocení vivisekce

Veronika Švihlová

**Diplomová práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika ŠVIHLOVÁ**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Společenské hodnocení vivisekce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zabývá postojem české společnosti k pojmu vivisekce. V teoretické části uvedu několik údajů z historie, dále některé důležité pojmy s problémem související. V závěru představím některé z nejvýznamnějších existujících organizací na ochranu zvířat na území ČR, a poté uvedu příklady alternativních metod. V empirické části se budu opírat o výsledky z dotazníkového šetření.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Milly Schär Manzoly: Holocaust, Vyd. s nadací za práva zvířat, Praha, 1996

Peter Singer: Osvobození zvířat, PRÁH, Praha, 1990

Brožura: Alternativy, Svoboda zvířat

Brožura: Pokusy na zvířatech, Svoboda zvířat

Zpravodaj organizace na ochranu zvířat, Svoboda zvířat, Svoboda zvířat, 2005

Jiné zdroje:

http://www.svobodazvirat.cz/ostatní/sborník_web.pdf

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Giuseppe Maiello, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Lívia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Anotace

Bakalářská práce „Společenské hodnocení vivisekce“ se zabývá postojem české společnosti na problematiku vivisekce. Teoretická část se věnuje obecné charakteristice problému a pojmům s problematikou související. Pojednává rovněž o historickém vývoji vivisekce, kde se soustřeďuje na první záznamy o pokusech na zvířatech a na první „vivisektory“. Dále uvádí některé z příkladů vivisekce, kde v opozici předkládá příklady jejího selhání. Jako možné východisko popisuje použití alternativních metod, s jejichž pomocí může být dosaženo vyšší efektivity při testování. Uvádí významné organizace zabývajícími se otázkami vivisekce, tedy organizace na ochranu zvířat, které se vyskytují na území ČR.

Praktická část popisuje výzkumný projekt, jeho cíle, stanovené hypotézy a shrnuje veškeré výsledky výzkumu.

Klíčová slova:

- Vivisekce
- Legislativa
- Alternativní metody
- Organizace na ochranu zvířat

Annotation

The thesis entitled “Social Evaluation of Vivisection” deals with the Czech society’s attitude towards vivisection. The theoretical section comments on a general characterisation of the issue and terms connected with it. It explains the historical evolution of vivisection and concentrates on the first recorded experiments on animals and the first “vivisectors”. Further, it describes a number of examples of vivisection and, as an opposition to vivisection, introduces cases where it failed. It suggests alternatives, which can achieve higher efficiency during experiments as a possible way out of vivisection. The thesis mentions important institutions dealing with the issue of vivisection, i.e. animal protection organisations, in the Czech Republic.

The practical section describes the research project, its aims, pre-specified hypotheses and sums up all the outcomes of the research.

Keywords:

- Vivisection
- Legislation
- Alternative methods
- Organisations for animal protection

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Pardubicích dne 27. března 2009

Veronika Švihlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala za podporu, cenné rady a podnětné připomínky svému vedoucímu práce Mgr. Giuseppe Maiellovi, Ph.D.

Obsah:

ÚVOD	9
1. Teoretická část	10
1.1 Obecná charakteristika problému.....	10
1.2 Historie vivisekce.....	17
1.2.1 První pokusy na zvířatech.....	17
1.3 Příklady vivisekce.....	19
1.3.1 Situace za „ zavřenými dveřmi “.....	19
1.4 Proč je nutné zrušit pokusy na zvířatech?	23
1.4.1 Příklady selhání.....	23
1.5 Legislativa	25
1.5.1 ECEAE.....	25
1.5.2 Regulace zákonů.....	26
1.6 Nadvláda člověka nad zvířetem.....	28
1.6.1 Druhá nadřazenost.....	28
1.6.2 Paralela s Holocaustem.....	29
1.7 Nahrazování pokusů na zvířatech	32
1.7.1 Alternativní metody.....	32
1.7.2 Příklady alternativních metod	32
1.8 Organizace na ochranu zvířat	35
1.8.1 Situace v ČR.....	35
1.8.2 Dosavadní úspěchy	36
2. Praktická část	37
2.1 Výzkumný projekt.....	37
2.1.1 Předmět výzkumu	37
2.1.2 Technické parametry	37
2.1.3 Cíle výzkumu	37
2.1.4 Hypotézy.....	38
2.1.5 Přehled respondentů	38
2.2 Výzkum	39
2.2.1 Průběh výzkumu.....	39
2.2.2 Výsledky výzkumu- ověření pracovních hypotéz.....	39
2.2.3 Další výsledky	46
3. ZÁVĚR	47
4. POUŽITÉ ZDROJE	49
5. PŘÍLOHY	50
5.1 Výzkumný dotazník	50

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem zvolila, protože otázku vivisekce vnímám jako jeden z mnoha společenských problémů. Ve 21. století, době všeobsažného vědeckého pokroku se mi zdá, že experimentování na živých zvířatech není zcela oprávněné. Zastavení tohoto plýtvání životy zvířat a jejich bolestí by nemělo být obtížné, kdyby ho lidé opravdu chtěli. Mnozí z nás se však bohužel tomuto tématu raději vyhýbají. Vývoj dokonale adekvátních alternativních metod by mohl pokusy na zvířatech omezit, a postupem času je vyhladit vůbec.

Cílem mé práce je zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: **Jaký postoj k vivisekci zaujímá část mého vzorku z české společnosti?** Kromě toho bych chtěla objasnit, zda ji považuje za jediné možné východisko a zda má na její názor vliv nízká míra informovanosti. Z výzkumu by mělo dále vyplynout, zda má vliv na postoj k vivisekci také věk, pohlaví či výše dosaženého vzdělání.

Teoretická část práce zahrnuje jak obecnou charakteristiku problému, tak i příklady vivisekce a jejího selhání. Dále nastiňuje legislativu, kde se zabývá především současnými kampaněmi za práva zvířat a tzv. regulativními zákony v této oblasti. Jako návrh řešení předkládá příklady alternativních metod, které bez použití zvířat využívají vybavení současné doby. Poslední část teorie je věnována organizacím na ochranu zvířat, které se vyskytují na území ČR.

Praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkumnou strategii. Jako metodu sběru dat jsem zvolila dotazníkové šetření pomocí standardizovaného dotazníku. K výběru respondentů jsem použila kvótního výběru, kde kvótami je pohlaví, věk a výše dosaženého vzdělání. Dále jsou v praktické části shrnuty výsledky, ke kterým jsem pomocí výzkumu dospěla.

1. Teoretická část

1.1 Obecná charakteristika problému

1.1.1 Co je to vivisekce?

Pojem vivisekce pochází z latinského „vivo“ a „sectio“, což znamená operační zákrok na živém zvířeti bez narkózy, tedy pokusy na zvířatech. Ty bývají širokou veřejností chápány jako nutné zlo, kterému se s ohledem na naši bezpečnost nelze vyhnout. Zvířata jsou hojně využívána řadou vědních i nevědních oborů, a to i přesto, že historie již mnohokrát potvrdila zásadní rozdílnost reakcí člověka a zvířete. Pokusy na zvířatech proto nejen, že způsobují utrpení zvířatům a mohou zapříčinit i jejich smrt, ale mohou vážně ohrozit i člověka.

1.1.2 Důležité pojmy s problémem související

1. Pokusné zvíře: „je každé zvíře, na kterém se provádějí experimenty. Jeho původ může být různý, odchycené ve volné přírodě, vykoupené od chovatele nebo chované v laboratoři. U pokusného zvířete obvykle postrádáme charakteristiku, informace o populaci z níž pochází.“ (Svoboda zvířat. *Brožura- pokusy na zvířatech* 2001: 9)

2. Laboratorní zvíře: „je zvířetem známých genetických vlastností a je rozmnožováno jen pro laboratorní účely. Laboratorní zvíře má obecné vlastnosti zvířete pokusného, ale liší se především v tom, že:

- svým založením je určeno pro laboratorní účely,
- vlastní přenosné a vhodné vlastnosti, které jej určují pro daný výzkumný úkol,
- je definované z hlediska genetického a zdravotního stavu, atd.,
- zůstává po celý život respektive po mnoha generací v podmínkách vyžadovaných a určených prováděným výzkumem.“ (tamtéž)

3. Biomodel: „biologický model je živý systém, jeho studium dle určitých pravidel dovoluje reprodukovat a analogicky odvozovat chování a vlastnosti původního jiného živého systému. Měl by poskytovat nový pohled na řešenou problematiku. Zahrnuje sem modely na úrovni buněčné, orgánové, tkáňové i celý

organismus zvířete. Dnes jsou známy a používány tisíce biomodelů a jejich počet stále stoupá.“ (tamtéž: 10)

4. Zvířecí model: „je živý organismus jehož studium podle určitých pravidel dovoluje reprodukovat a analogicky odvozovat chování a vlastnosti člověka nebo dalších živočišných druhů. Definice zahrnuje modely určené pro studium fyziologických i patologických recesů a zákonitostí.“ (tamtéž)

5. Zvířecí model nemoci: „je živý organismus s vrozenou, přirozeně či uměle získanou vadou, poruchou, patologickým procesem nebo dispozicemi k onemocnění, jehož studium dle přesně vymezených pravidel dovoluje reprodukovat, analogicky odvozovat patologické chování nebo vlastnosti jiného objektu. Genetické inženýrství, které dokáže změnit genetický kód (transgenní zvíře), nyní začíná stírat rozdíly mezi uměle navozeným a spontánním, respektive genetickým modelem, a to tehdy, když transgenní zvíře je použito k další přirozené reprodukci.“ (tamtéž: 11)

1.1.3 Kde se s vivisekcí můžeme setkat?

1.1.3.1 Základní a aplikovaný výzkum

Existují dva druhy výzkumů, jak testovat na zvířatech. První z nich je základní výzkum, což jsou pokusy tzv. „z vědecké zvědavosti“. Tím druhým je výzkum aplikovaný, kde jsou zvířata používána například k testování léků.

Podle Milly Schär není rozmezí mezi těmito výzkumnými směry zcela jasné, oba jsou však spolu spojeny vědeckými selháními. Základní výzkum se spíše zabývá procesy a mechanismy biologickými, oproti tomu výzkum aplikovaný se snaží zjistit funkci těchto mechanismů pod působením například farmakologických procedur. „Do té doby než přestanou být zvířata vyvoleným nástrojem, zůstane vědecký pokrok značně deformován, medicína svedena na falešnou cestu a lavina falešných, nespolehlivých a chybných údajů se bude hromadit v regálech, kde se skladují tzv. vědecké publikace. (Milly Schär- Manzoli. *Holocaust* 1996: 67)

1.1.3.2 Kde všude je využívána?

1. Tabákové výrobky: Je všeobecně známo, že kouření vážně ohrožuje zdraví a že kuřáci vážně hazardují se svým životem. Kouření způsobuje rakovinu plic, různá srdeční onemocnění a mnoho dalších zdravotních problémů. Po celém světě lze nalézt milióny lidských dobrovolníků, na nichž je možno studovat účinky cigaretového kouře. Přes to všechno musí každoročně množství psů, prasat, opic, kohoutů, morčat a dalších druhů hlodavců trpět a umírat při pokusech s tabákovými výrobky, aby se znovu dokazovaly jejich účinky.

Svoboda zvířat uvádí jako sporný bod mezi zdravotníky a zprostředkovateli tabákového průmyslu příklad pasivního kouření, což znamená veškeré vdechování kouře v uzavřeném prostoru. Tabákový kouř, i když pouze nechtěně vdechován, má schopnost vyvolávat rakovinu, jelikož obsahuje zhoubné látky. Může tedy vyvolat jak rakovinu plic, tak i onemocnění srdce. Společnosti obchodující s tabákem tento fakt popírají. Ohání se tím, že o pasivním kouření zatím nebyly prokázány spolehlivé důkazy. Díky těmto sporům provádí obě dvě strany další pokusy na zvířatech, aby tak prokázaly svá tvrzení. Jako další důvod zmiňuje Svoboda zvířat pokusy prováděné za účelem vývoje tzv. bezkouřových cigaret. „Tyto cigarety by měly být zdravější než běžné druhy cigaret a měli by odstranit problém s pasivním kouřením. Mnohaleté pokusy však nepřinesly žádný významný výsledek.“ (Svoboda zvířat. *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat*, 2001: 2)

Pokusy na zvířatech poskytují rozporuplné výsledky, které mohou být použity jako argumenty pro i proti kouření. Takové testy nám tedy mohou říci jen málo o skutečném problému.

2. Kosmetika: „Zákon ukládá, že chemické substance, které jsou obsaženy v kosmetických výrobcích (konzervační látky, barviva, vonné esence atd.), musí být pro užívání lidmi nezávadné. Mnoho výrobců kosmetiky se domnívá, že jedinou cestou k nabytí této jistoty jsou pokusy na zvířatech. Tak procházejí chemické látky, z nichž jsou později vyráběny konečné kosmetické produkty, sérií

pokusů, při nichž je ověřována toxicita, dlouhodobé působení, vstřebávání a snášenlivost pro kůži a sliznici.“ (tamtéž)

Ty znamenají pro tisíce zvířat dlouhodobé vystavení intenzivní bolesti a následnou smrt. Tělové a opalovací krémy, rtěnky, řasenky, oční stíny a linky, mýdla, šampóny, pudry, spreje a všechny další výrobky, kterými si my zpříjemňujeme život, způsobují jiným tvorům nezměrné utrpení. Nutno podotknout, že někteří výrobci, kteří na své výrobky umisťují logo “ Netestováno na zvířatech “, používají chemické ingredience, které na zvířatech otestovány byly. Nejlepší je tedy používat přírodní kosmetiky, neboť ta nemusí ze zákona testovat a obsahuje minimální množství chemických ingrediencí.

3. Výrobky pro domácnost: Jako „výrobky pro domácnost“ je klasifikována celá řada nejrůznějších druhů zboží. Mezi nejznámější výrobce tohoto zboží patří například Colgate, Palmolive, Domestos. Všechno to jsou zároveň společnosti, které buď samy provádějí, nebo si na objednávku nechávají provádět pokusy na zvířatech. V rámci konkurenčního boje přivádějí tito výrobci neustále nové a nové výrobky slibující úspěšný boj s bakteriemi, špínou apod. Kdo z nás by nechtěl mít čistý a vonící byt? Existuje však druhá strana mince. Mnohé z těchto prostředků obsahují nové chemické ingredience s leptavými nebo jiným způsobem vysoce toxickými účinky, jejichž působení musí být „samozřejmě“ nejprve ozkoušeno na zvířatech.

4. Genové inženýrství: S pojmem genové inženýrství se v posledních letech často setkáváme v souvislosti s vědou a pokrokem. Mnoho vědců a lékařů je přesvědčeno o tom, že jen s pomocí genového inženýrství bude v budoucnosti možné léčit nemoci jako je rakovina či AIDS a obstarat dostatek potravy pro všechny.

Základní myšlenkou genového inženýrství je přenos genů z jednoho zvířete na druhé. Díky tomu musí samozřejmě tato zvířata projít mnoha pokusnými procedurami. (Svoboda zvířat. *Brožura - pokusy na zvířatech 2001*: 3)

Genetické inženýrství poskytuje unikátní spektrum nejrůznějších možností utrpení pro zvířata. Mnohé z pokusů totiž končí s naprosto neočekávanými výsledky. Za účelem získání jednoho tzv. transgenního zvířete s příslušnou sadou vlastností musí být nejprve vytvořeny stovky jiných jedinců, u kterých se transgeny projeví nežádoucím způsobem. Tito tvorové často trpí nepředvídanými, velmi bolestivými nebo i smrtelnými účinky genových manipulací – například poškozením mozku, deformace končetin, diabetem atd. Geneticky vytvořeným zvířatům jsou bolest a utrpení často připravovány úmyslně. Zvířata slouží jako model mnoha bolestivých a stresových lidských nemocí (např. rakovina, Alzheimerova nebo Parkinsonova choroba). Genetické inženýrství okrádá zvířata o jejich nedotknutelnost, důstojnost a genetickou identitu. Degraduje na úroveň věcí a dělá z nich stroje, které mají člověku usnadnit a zlevnit výrobu.

5. Lékařství: Každý z nás si přeje, aby na světě trpělo co možná nejméně nevinných lidí a zákeřné choroby jako je AIDS i rakovina byly konečně poraženy. Všeobecně panuje domněnka, že snad jen pokusy na zvířatech mohou objasnit principy vzniku a šíření těchto nemocí.

- AIDS: Kromě šimpanzů neexistuje zvíře, které by se mohlo nakazit virem způsobujícím lidskou formu nemoci AIDS. I přesto, že jsou viry schopny se v krvi šimpanzů rozmnožovat, neonemocní šimpanzi posléze oslabením imunity, jako je tomu u člověka. Nemohou proto sloužit za věrný model člověka trpícího nemocí AIDS. Vědci se tedy snaží pomocí genového inženýrství uměle vytvořit zvířata s nemocí AIDS, ani to však do výzkumu nepřináší pokrok. Dosavadních úspěchů bylo spíše dosaženo pomocí alternativních metod, jako jsou populační studie, klinická pozorování pacientů nebo studiem na buněčných kulturách.

- Rakovina: Je všeobecně známo, že u člověka je 80-90% všech rakovinových onemocnění vyvoláno chemickými substancemi, které se do těla dostávají s potravou, léky, různými tělo – ošetřujícími prostředky, skrze oblečení a jiné vlivy okolí. Nejrůznější výrobky, s nimiž se denně setkáváme, se v testech se zvířaty prokázaly jako jedovaté, alergizující apod.

Díky laboratorním testům bylo objeveno 380 různých chemikálií, které způsobují rakovinu u hlodavců. Pokud chceme zjistit, zda vyvolávají zhoubné látky i v člověku, jsou nejlepším východiskem dlouhodobé studie na lidských dobrovolnících. (srv. Svoboda zvířat. *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat* 2005: 6)

- Drogová závislost: Ve snaze objevit léky na rozličné druhy závislosti je ve zvířatech v laboratořích uměle vytvářen návyk na různé drogy. Tímto způsobem objevené „léky“ (antidrogy) však způsobily u člověka mnohem horší škody než původní droga. Z antidrogy se totiž stala droga a pacienti si tak vypěstovali novou, ještě závažnější závislost.

- Alkoholismus: Zvířata jsou od přírody abstinenti. Přesto se vědci pod záminkou objevení léčebné kúry pro alkoholiky pokouší učinit psy závislými na alkoholu. Zvířata jsou pak po určité době zabita a pitvána. Cílem testu je dokázat, že alkohol, který byl psům násilím nalit do těla, poškodil játra a ohrozil psy na životě.

Díky chorobám, které si z velké části člověk způsobuje vlastně sám, jsou zvířata využívána pro další výzkumy. Svoboda zvířat uvádí jako příklad studii o kriminalitě mládeže, při které bylo použito mírumilovných biglů. Ti byli trápeni elektrickým proudem do té doby, než se začali vzájemně napadat. V další studii, která měla prokázat, že přelidnění vede k nervozitě a posléze i k agresi, byly použity krysy natěsnány v malém prostoru, kde se po určité době začali mezi sebou zabíjet. „Všichni chceme být zdraví. Zdraví ale nelze zaplatit oběťmi na životech zvířat.“ [srv. Svoboda zvířat 2005: 7]

1.1.3.3 Typy nejběžnějších testů

1. Draizeův oční test: neboli test dráždivosti oka. Pro tento jsou skoro výlučně užíváni králíci, protože mají málo slzných žláz a nemohou tak vyplavit nebo zředit testovanou substanci. Jsou uvázáni v řadách do znehybňujících aparátů, svorkami jsou přinuceni nechat otevřené oči a poté je jim pod oční víčka vstříknuta testovaná látka.

Tento test, jak popsala Svoboda zvířat probíhá celkem 72 hodin. Po celou dobu trvání jsou zvířata znehybněna v poutech bez jakýchkoli analgetik. Poté, co je testování ukončeno je vyhodnocován stupeň poškození oka. Nejvyšším stupněm poškození je úplné oslepnutí. Díky tomu, že test nebere v potaz značné mezidruhové rozdíly mezi okem člověka a okem králíci, jsou výsledky těchto testů neobjektivní. [srv. Svoboda zvířat 2001: 7]

Poprvé se objevily Draizeovy testy ve čtyřicátých letech, kdy J. H. Draize vyvinul stupnici, pomocí které měřil, jak moc je látka dráždivá, je-li aplikována do očí králíků. (Peter Singer. *Osvobození zvířat* 2001: 67)

2. Test LD50: „ = Lehal Dose 50% (test toxicity na celé tělo): Označení LD50 znamená v překladu ‚poloviční smrtelná dávka‘ a nazývá se tak jeden z nejkrutějších testů, jehož cílem je určit u látky dávku, která způsobí smrt poloviny pro test použitých zvířat. Novým a novým vždy stejně početným skupinám zvířat jednoho druhu jsou podávány různé dávky jedné chemikálie tak dlouho, než je nalezeno toto ‚ideální‘ množství. “

[srv. Svoboda zvířat 2001: 8]

Závěry vyvozené pro člověka na základě tohoto testu se velmi často rozcházejí se skutečností, protože mezidruhové rozdíly ve vstřebávání látek, v jejich metabolismu a ve vylučování jsou značné.

3. Test dráždivosti kůže: Tento test je prováděn převážně na králících a na morčatech za účelem ověření snášenlivosti látek pro kůži. Zvířatům musí být nejprve oholena srst (zpravidla na zádech) a odstraněna povrchová vrstva pokožky. Na takto vzniklé živé místo je pak nanášena testovaná látka a její účinky na povrch těla jsou později vyhodnocovány. Také zde se na věrohodnosti testu negativně podepisuje rozmanitost mezi různými druhy živočichů a látky dráždivé pro jeden druh jsou tak často neškodné pro druh jiný.

1.2 Historie vivisekce

1.2.1 První pokusy na zvířatech

První záznamy o pokusech na zvířatech pochází již ze 16. stol. n. l., kdy William Harvey (1578-1657) používal pro studium různých fyziologických funkcí spoustu různých druhů zvířat. Jeho známý spis Excursie, z roku 1628, pojednává o srdečním a krevním oběhu. Se zvířaty nebylo zacházeno příliš vlídně. [Blog život zvířatům 2007]

W. Harvey byl známý anglický lékař, anatom a fyziolog. Pro svou práci využíval různé druhy zvířat. Vivisekci prováděl tedy naprosto běžně. Byl také profesorem na univerzitě v Londýně. Především ho však známe jako objevitele krevního oběhu.

„Operace bez anestezie i vivisekce patřily mezi běžné pracovní metody.“ Poté, co Antoniu van Leewenhok (1632-1723) vynalezl mikroskop, se mnohé změnilo. Tímto totiž otevřel dříve netušené možnosti jak pro anatomii, tak pro mikrobiologii. (tamtéž) Anthony van Leewenhoek byl nizozemský přírodovědec, který zdokonalil mikroskop a vytvořil základy mikroskopické technologie. Objevil krevní kapiláry a stal se prvním autorem přesného popisu bakterií a prvoků.

Další, kdo ke své práci využíval mikroskop byl Marcello Malpighi (1628-1693). S jeho pomocí prohlédl velké množství živých tkání. Byl zastáncem teorie analogie ve stavbě živočišných orgánů a možností srovnání funkcí s vyššími organismy. Byl prvním člověkem, který zcela vědomě užil zvířecího modelu. (tamtéž) Italský lékař M. Malpighi založil mikroskopickou anatomii. Objevil krevní kapiláry savců a některé orgány hmyzu. Známy je především pojem Malpighiovy trubice.

Ke klasickým příkladům využití zvířete a jeho nemoci k boji s nemocí lidskou, patří očkování proti černým neštovicím kravskou vakcínou, které provedl Edward Jenner (1749-1823). (tamtéž) Byl to britský lékař, který pro své objevy prováděl pokusy s kravami. Díky kravským neštovicím získal vakcínu proti pravým neštovicím.

Louis Pasteur (1822-1895) byl druhým člověkem, který se odvážil vakcinovat proti jiné smrtelné nemoci, a to proti vzteklině. Když v letech 1877-1881 pracoval na antraxu, používal jako pokusná zvířata ovce a skot. Jako každý vivisektor tvrdil, že bylo se zvířaty dobře zacházeno a že jim vytvářel podmínky, které pro ně byly přiměřené. (tamtéž) L. Pasteur, francouzský chemik, biolog a mikrobiolog, vytvořil základy preventivního očkování proti infekčním chorobám. Vybudoval středisko pro výrobu očkovacích látek proti vzteklině, z kterého vznikl Pasteurův ústav v Paříži.

Jeho současník Claude Bernard (1813-1878) věnoval polovinu své knihy, 'Úvod do studia experimentální medicíny' pokusům na zvířatech'. Banting a Ch.B. Best jsou posledními z této řady významných vědců a biologů. V roce 1920 izolovali inzulin ze slinivky břišní pokusných psů. Tento inzulin byl schopen regulovat hladinu cukru v krvi a pomáhat tak léčit nemocné postižené cukrovkou. (tamtéž) Banting byl kanadským lékařem a fyziologem, který pracoval i jako profesor na univerzitě v Torontu. Za objev inzulinu získal v roce 1923 Nobelovu cenu.

1.3 Příklady vivisekce

1.3.1 Situace za „zavřenými dveřmi“

Většina lidí nemá o skutečné situaci v laboratořích ani potuchy. V médiích se častěji objevují veselé události, jako například narození mláďat v ZOO. V televizních dokumentech můžeme spatřit nespočet příběhů z divočiny, ale o tom, co vše se odehrává ve výzkumných laboratořích, na jatkách či velkochovech se raději nezmiňují.

Podle Milly Schär – Manzoli je vivisekce dělána potají a je obklopena zdí absolutní mlčenlivosti a přísné cenzury. [Manzoli 1996: 5]

Pokud však jednou za čas můžeme shlédnout reportáž, kde jsou zvířata týrána či jakýmkoli způsobem zneužívána, jsme tím často překvapeni a znechuceni. Proč je tedy toto téma tabu?

Peter Singer označil vivisekci za zbytečné plýtvání životy zvířat, které závisí jen na rozhodnutí člověka, který o nich rozhoduje. Kdyby totiž lidé opravdu chtěli, nemělo by být její zastavení nijak obtížné. [Singer 1990: 73]

Můžeme si položit otázku, kdo a proč by se na něčem tak ohavném chtěl skutečně podílet? Odpověď je vcelku jednoduchá. Jsou to lidé, kteří mají podíly a investice ve farmaceutikách, v těch, které testují na zvířatech. Na pokusech se zvířaty je založen celý obchodní řetězec (chov pokusných zvířat, jejich převoz atd.), ve kterém se točí příliš mnoho peněz. Experimentátoři dostávají na tyto pokusy ročně od státu miliónové dotace. Také proto by měla být společnost o této problematice více informována, protože tyto pokusy prakticky platíme ze svých daní.

Peter Singer uvedl, že pokud mohou být experimenty vedeny jako „lékařské“, mají lidé sklon ospravedlňovat tento způsob testování tím, že přispívá ke zmírnění utrpení lidí. Testování terapeutických léků není však motivováno ani tak touhou po co největším dobru, ale spíše touhou po penězích. [Singer 1990: 73-74]

„Výzkum ‚chování zvířat‘ se vždy popisuje vědeckou, čistě znějící terminologií,...(…).“ Peter Singer ve své knize zmínil příklad techniky odvykání,

kde uvedl, že ve skutečnosti se v tomto testu jedná spíše o mučení žízní či týrání zvířete hladem. Za výrazem ‚částečné odměny‘ je skryta frustrace zvířete tím, že experimentátor po četných výcvicích spojených s elektrickými šoky splní očekávání zvířete. Odměna je však pouze příležitostná. Další termín ‚negativní podnět‘ vystavuje zvíře podnětům, kterým by se za přirozených podmínek zcela vyhnulo. [Singer 1990: 64]

Většina vědců nepovažuje experimenty za morální téma. Zvířata jsou pro ně pouze pokusnými nástroji, neživými věcmi. Podmínky v laboratořích, ve kterých jsou zvířata chována za účelem experimentů jsou naprosto nekompetentní přirozenému životu. Například králíci jsou nacpani v malých kovových klecích, kde nemají přirozenou možnost pohybu. Několik slepic nacpaných v kovových klecích metr×metr, které se řídí pouze osvětlením. Pokud je světlo rozsvícené, je pro slepice den a snáší vejce, pokud je světlo zhasnuté spí. Jako stroje. Bez velkého přísunu potravy a vody, o které musí bojovat se sousedícími slepicemi. Stejně tak myši, které žijí pohromadě v jedné bedně mezi svými vlastními výkaly.

Mily Schär se setkala s podmínkami, kde byla zvířata nucena žít v úplné tmě. Viděla tisíce biglů žijících v přeplněných boxech po šedesáti, kteří byli rozděleni podle pohlaví a stáří. „Vrtí ocasy, skučí a rozšlapávají slámu s močí a výkaly“, uvedla. [Manzoli 1996: 141]

V dalším z pokusů podle Petera Singera jsou zvířata přinucena strávit různé látky, kde nepoživatelné produkty nejsou výjimkou. Zvířata však toto často vycítí a pokud je jim některá z těchto látek přimíchána, odmítají ji pozřít. Pak je experimentátoři přinutí stravu pozřít zavedením hadičky přímo do jícnu. [Singer 1990: 66]

Toto však vivisektoři zásadně popírají, v dokumentech, které můžeme vidět v televizi prezentují, jak je o laboratorní zvířata dobře postaráno, co se však děje za „zavřenými dveřmi“ je před veřejností přísně utajováno.

Můžeme si stejně jako Peter Singer položit otázku, zda má tisíce zvířat trpět i nadále kvůli novým a novým požadavkům moderní doby? Je snad důležitější, aby se na trh dostala nová rtěnka nebo vosk na parkety? Není už tak těchto výrobků

příliš? Kdo má z jejich uvedení na trh prospěch kromě výrobců, kteří očekávají zisk? [Singer 1990: 66]

1.3.2 Pokusy

Jak je se zvířaty ve skutečnosti v laboratořích zacházeno se můžeme dozvědět buď od bývalých vivisektorů, kteří si během let strávených v laboratoři uvědomili nehumánnost těchto pokusů, či z nastrožených kamer, které ilegálně nastrožili lidé bojující za svobodu zvířat.

Peter Singer uvádí některé z pokusů Americké armády, kde pod vedením Amerického armádního lékařského bioinženýrského výzkumu, podávali vědci šedesáti biglům různé dávky výbušniny TNT. TNT bylo aplikováno psům denně v podobě kapslí. Tento pokus trval šest měsíců. Posléze se u nich objevily symptomy jako například dehydratace, vyhublost, anémie, žloutenka či snížená tělesná teplota. [Singer 1990: 43-44]

Při jiném pokusu cvičila Carol Franzová 39 opic po dobu devíti týdnů, dvě hodiny denně, dokud se nenaučily střídat po šesti hodinách období „práce“ a „odpočinku“. Opice měly po dávce radiace začít co nejdéle točit s bubnem ve šlapacím mlýnu. Dávky, které byly opicím podávány byly různé. Ty, které dostávaly vyšší dávky, zvracely až sedmkrát denně. Poté, co se z období odpočinku navrátili opět do období aktivity, byl měřen účinek radiace na jejich schopnost „pracovat“. Opice měla správně točit kolem alespoň po dobu jedné minuty, pokud tak neučinila byla intenzita šoku zvýšena na 10 mA⁶. Což je pro zvíře dostatečně silný šok. [Singer 1990: 44-45]

Výzkumné procedury na primátech jsou u vivisektorů velice oblíbené, zejména při výzkumech mozku.

Například v laboratoři dr. Thomase Generalliho, zabývajícího se poraněními hlavy, mlátil výzkumný tým paviány do hlavy (Charles Patterson. *Věčná Treblinka 2003*: 133) „a měřil sílu zařízení, které měli zacementované v lebce, a tento výzkum podporovala federální vláda částkou jednoho milionu dolarů ročně“

(tamtéž) „... v ČR probíhají pokusy na opicích Starého světa, tj. převážně na makacích. Obvykle se primáti používají hlavně na vývoj a testování nových léků, k výzkumu rakoviny a kardiovaskulárních nemocí.“ [srv. Svoboda zvířat 2001: 5]

Primáti se však přes velkou podobnost s člověkem v mnohém liší, a proto jsou výsledky těchto testů nevěrohodné. Významným testem v kosmetickém odvětví, jak už jsem zmínila, je Draizův test citlivosti očí.

Při Draizeho testu jsou králíci umístěni do úchytných zařízení tak, aby jim vyčnívala pouze hlava a nemohli si po aplikaci testovací látky škrábat či mnout oči. Poté je testovací látka, jako je například bělidlo, šampon nebo inkoust, každému z testovaných králíků aplikována do jednoho oka. „Králíci jsou každý den pozorováni, sleduje se otok oka, vznik vředů, infekce a krvácení. Studie může trvat až tři týdny.“ [Singer 1990: 67]

Příkladem testování drog na zvířatech může být testování kokainu na makacích. Peter Singer popsal jeden z pokusů z laboratoře v lékařského centra, kde byly opice makak thesis připoutány do křesel s popruhy. Potom je učili, jak si sami aplikovat pomocí mačkání knoflíku přístroje kokain do krve v libovolných dávkách. Dávky byly většinou pět- až šestkrát vyšší než je norma. Na konci pokusu začaly mít opice sebedestruktivní sklony a následně umíraly na kokainovou závislost. [Singer 1990: 78-79]

1.4 Proč je nutné zrušit pokusy na zvířatech?

„ VĚDECKÉ DŮVODY – poznatky z pokusů na zvířatech jsou zavádějící, chaotické, nespolehlivé a nepřenositelné na člověka, (...).“ [Manzoli 1996: 161]
Zvíře se na první pohled liší od člověka jak anatomicky, tak fyziologií.

„ PRÁVNICKÉ DŮVODY – pokusy na zvířatech žádným způsobem nezaručují bezpečnost ani pacientovi, ani spotřebiteli. Neměli by být proto legalisovány, jsou totiž velkým rizikem pro člověka a pro celou populaci.“ (tamtéž) Díky značným mezidruhovým rozdílům nelze nikdy předem stanovit, zda bude lidský organismus reagovat stejně jako zvířecí. Mnohé látky pro člověka nezávadné, jsou pro jisté zvířecí druhy jedovaté a naopak.

„ ETICKÉ DŮVODY – etika se rovněž týká zvířat. Jsou také živými bytostmi, trpí, rozumějí a citlivě vnímají. (...) Je užitečné na tomto místě připomenout otázku, kterou se pokoušejí zastánci vivisekce zmást neinformované lidi: dojíká vás oběť jednoho dítěte nebo jednoho psa? Toto pokrytectví je součástí prolhané mašinérie, (...).“ (tamtéž: 163)

„ SOCIÁLNÍ DŮVODY – velká část veřejnosti požaduje stále humánnější lékařství, (...). Spotřebitel požaduje bezpečnost zboží, ocení neškodné výrobky sloužící dobře účelu, pro které byly koupeny.“ (tamtéž: 162) Může se stát, že pokusy na zvířatech způsobí člověku ještě větší bolest, než byla ta, již měly zabránit. V další části uvedu některé z případů, kde se u testovaných výrobků projevily vedlejší či nežádoucí účinky.

1.4.1 Příklady selhání

Lidé zabývající se toxikologií vědí již dlouho, že přenášení poznatků z jednoho živočišného druhu na jiný je velice nebezpečné. Jako příklad uvedl Peter Singer thalidomid, který je nejznámějším lékem, u kterého se nečekaně projevily vedlejší účinky. Před uvedením na trh však prošel tento lék testy na zvířatech. „A i když se objevilo podezření, že thalidomid u lidí způsobuje deformity, laboratorní testy na březích fenách, kočkách, (...) vznik deformit neprokázaly.“ [Singer 1990: 69-70]

Dalším příkladem selhání testování na zvířatech je practocol, který prošel testy jako bezpečný, ale později se u něj vyskytly nežádoucí účinky. Practocol, který léčí srdeční choroby tak způsobil slepotu. A jako poslední příklad uvedl Peter Singer zipeprol, lék proti kašli, který způsobil u několika lidí křeče a kóma. (tamtéž)

Toto je jen pouhý zlomek, který vypovídá o nespolehlivosti testování na zvířatech. Můžeme se tedy zamyslet nad tím, proč v dnešní době plné možností nadále testování na zvířatech přežívá.

1.5 Legislativa

1.5.1 ECEAE

ECEAE je evropská koalice za ukončení pokusů na zvířatech. Tato přední evropská aliance se zasazuje o ochranu laboratorních zvířat. Byla založena v roce 1990 za účelem zákazu testování kosmetiky na zvířatech a vede především kampaně, které se zabývají všemi stránkami používání zvířat pro pokusy v Evropě. „ECEAE sdružuje organizace disponující legislativními, vědeckými a politickými znalostmi a pracuje se členy Evropského parlamentu, Evropské komise a občany EU, aby dosáhla podstatné pozitivní změny pro laboratorní zvířata.“ [ECEAE 2008]

ECEAE se zabývá také prosazováním standardů, podle kterých můžeme označit kosmetické výrobky za netestované na zvířatech. (srv. Veronika Charvátová. *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat 2006/2007: 7*)

1.5.1.1 Současné kampaně

Pomocí těchto kampaní se snaží bojovníci za práva zvířat nejen vylepšit jejich životní podmínky, ale především postupně eliminovat veškeré pokusy prováděné na zvířatech. Samozřejmě se jedná také o bezpečnost lidí.

V červnu 2007 vešel v platnost nový evropský program na testování chemikálií – REACH. Jeho účelem je stanovit, zda je přibližně 30 000 běžně používaných chemikálií bezpečných pro lidi a životní prostředí, a kontrolovat použití těch, které budou označeny za rizikové. [ECEAE 2008]

Pod tímto programem by měly být otestovány veškeré výrobky, které se v současné době vyrábí. Testy zahrnují všechny negativní účinky na naše zdraví a také na životní prostředí. [srv. Charvátová 2006/2007: 7]

Cílem kampaní na ochranu zvířat je uvést v platnost zákony či směrnice upravující zacházení s pokusnými zvířaty. Jedním z příkladů je směrnice 86/609:

Tato směrnice je klíčový právní předpis, který se stal východiskem zákonů o pokusech na zvířatech ve všech 27 členských státech Unie od roku 1986 a

rozhoduje o životě a smrti miliónů zvířat používaných v evropských laboratořích. Právě probíhající novelizace je jedinečnou příležitostí podstatně zlepšit tuto velice vlivnou směrnici, která stanovuje základní podmínky pro používání zvířat pro pokusy. [ECEAE 2008]

1.5.1.2 Propojenost s různými zeměmi

Jak už jsem uvedla ECEAE sdružuje organizace zabývající se ochranou laboratorních zvířat. 12.října 2007 se mezi její členy přidala i česká organizace Svoboda zvířat. Vedle ní jsou jejími členy například ADDA (Španělsko), Animal (Portugalsko), People for Animal Rights (Německo), British Union For the Abolition of Vivisektion (Spojené království Velké Británie a Severního Irska), SSPA (Švýcarsko), LAV (Itálie) a další a další země Evropské Unie. [srv. Charvátová 2006/2007: 7] Peter Singer uvádí jako příklad situaci v Británii, kde nesmí být proveden pokus bez povolení ministerstva vnitra. Zákon o zvířatech zde výslovně nařizuje, že při rozhodování o udělení licence experimentálnímu projektu musí ministr vnitra zvážit pravděpodobné vedlejší účinky na zvířatech proti užítku, který z pokusu vzejde. [Singer 1990: 89] „ V Austrálii připravily nejvýznamnější vědecké organizace směrnici, podle které musí být všechny experimenty schváleny Etickou komisí pro experimentování se zvířaty.“ (tamtéž)

Zastavení pokusů na laboratorních zvířatech není tedy pouze cílem zemí Evropské Unie. O ukončení těchto pokusů usilují různé organizace, či samostatní jedinci na celém světě.

1.5.2 Regulace zákonů

Podle Milly Schär- Manzoli jsou zákony, které regulují pokusy na zvířatech založeny jak na vědecky, tak na eticky falešném předpokladu. Ti, kteří tyto zákony navrhují ovlivňují silou peněz širokou veřejnost. Dále se Milly Schär zmiňuje o dvojsmyslnosti a především vychytralé pružnosti regulačních zákonů. Slovy, jako je například KDYŽ, ALE či ZA PŘEDPOKLADU, dovolují vivisektorům všemožné výjimky a také tím otevírají volný prostor k činnosti při dodržení zákona. [Manzoli 1996: 145-146]

„Zmíněné zákony jsou právním zrcadlem vědecké a etické utopie. Jsou ochranou škodlivých činností pod pláštěm legality. Jsou také trikem, jak si opatřit alibi před soudem v případě nějaké katastrofy.“ (tamtéž: 146)

1.5.2.1 Nástraha jménem 3R

Název programu 3R vznikl z anglického jazyka, jako zkratka počátečních písmen *Refine-Reduce-Replace*, což po překladu do českého jazyka znamená zjemnit-omezit-nahradit. Již ze samotného názvu vyplývá, že úmyslem tohoto programu není úplné zastavení vivisekce. Jde pouze o „zlidštění“, které je klamné. [Manzoli 1996: 147, uvozovky v originále]

Zjemnění představuje zmírnění bolesti pokusných zvířat pomocí analgetik či jiných utišujících prostředků. Podle etiky 3R je poté pokus považován za přijatelný a z právního hlediska jej není již možno shledávat bolestivým. Takzvané „nebolestivé pokusy“ pak nepotřebují žádné úřední povolení a mohou být nadále volně prováděny. O tom, zda zvíře trpí rozhodují vivisektoři a jejich pomocníci. Dále je také nutno zdůraznit, že v laboratoři není nikdo, kdo by mohl skutečně posoudit, jak dalece je zjemnění užíváno. (tamtéž: 148-149, uvozovky v originále)

Omezování by mělo redukovat počet zvířat používaných při pokusech. Toto tzv. omezování však úzce souvisí se *zjemňováním*. Statistiky totiž uvádějí pouze počty zvířat, které byly použity pro pokusy označené jako „nebolestivé“. Proto skutečná čísla obětí zvířat nemohou být známa. (tamtéž: 149) Díky evropské konvenci o ochraně laboratorních zvířat bylo doporučeno opakovat pokusy na jednom zvířeti za účelem snížení spotřeby zvířat. Jedná se pouze o rafinovanou politiku, kde je hlavním úmyslem zklidnit veřejnost. (tamtéž: 152-153)

Nahrazování představuje záměnu pokusného zvířete použitím jiné metody bez jeho účasti. Podle odpůrců vivisekce však výraz „záměna“ není správný a dožadují se úplného odstranění. (tamtéž: 154, uvozovky v originále)

1.6 Nadvláda člověka nad zvířetem

1.6.1 Druhovú nadřazenost

Představy, že svět byl stvořen pouze kvůli lidskému druhu, vznikaly již v dobách vzniku civilizací. Podle Genese stvořil Bůh člověka k obrazu svému a dal mu vládu nad vším pozemským. [srv. Patterson 2003: 29] Genesis byla ovšem sepsána člověkem, tudíž ztrácíme jistotu, zda Bůh opravdu svěřil člověku veškerou nadvládu či si člověk nevymyslel Boha k ospravedlnění uzurpace zvířat. [srv. Patterson 2003: 30]

Aristoteles napsal, že zvířata existují jen kvůli člověku a příroda vše zařídila tak, aby mu byla všechna k užtku. Dále tvrdil, že se nadvláda člověka netýká pouze zvířat, ale i otroků a žen. Aristoteles totiž věřil, že lidé, kteří nemají „rozum“, mohou být zotročeni stejně tak, jako zvířata. [srv. Patterson 2003: 31, uvozovky v originále] Středověký teolog Tomáš Akvinský ospravedlňoval zabíjení zvířat prohlášením, že život zvířat pro ně samotné nemá smysl. [srv. Patterson 2003: 32]

Z těchto příkladů vyplývá, že druhová nadřazenost je v člověku zakořeněná opravdu již z dob dávných. Zvířata byla považována za naprosto iracionální, tudíž bez nároku na svobodný život.

Papežská úřednice Marie Hendricksová vyjádřila svůj názor na lidskou nadvládu ve vatikánském deníku: „ lidská ‚nadvláda‘ nad světem přírody neznamena nevybíravé zabíjení zvířat a působení zbytečného trápení.“ Dále se zabývala morálním oprávněním toho, jak v dnešní době zacházíme se zvířaty vůbec (od krutostí při produkci potravy, přes experimenty na zvířatech nebo nošení výrobků z kožešin a kůže, po krutosti při býčích zápasech. [srv. Patterson 2003: 33, uvozovky v originále] René Descartes, francouzský vědec a filozof, formuloval v roce 1630 nauku, která opět prohloubila propast mezi zvířaty a lidmi. Tato nauka tvrdila, že „ zvířata jsou jen stroje nebo automaty, jako hodiny, schopné složitěho chování, ale naprosto neschopné řeči, myšlení a podle některých interpretací i citění.“ [srv. Patterson 2003: 35] Jeho stoupenci pak tvrdili, že „zvířata necítí bolest, a prohlašovali, že jejich křik, vytí a svíjení jsou pouze vnější reflexy, nespojené s vnitřním citěním.“ Tato tvrzení poskytla sofistickou výmluvu k dalšímu vykořisťování zvířat člověkem. [srv. Patterson 2003: 35]

Pohled a samotné vnímání zvířat prodělali v lidské historii řady změn. V dnešní společnosti tato otázka získává opět na intenzitě. Měli bychom tedy dojít k nějakému společenskému konsensu ohledně adekvátního vztahu ke zvířatům. Zvířata mají stejně jako lidé také svá práva.

1.6.2 Paralela s Holocaustem

Hierarchické myšlenky, ve smyslu, člověk je více než zvíře, se objevily již před 11 tisíci lety v rámci tzv. domestikace zvířat. Tento způsob myšlení podporoval dokonce utlačování a zotročování lidí, kteří se zvířatům „podobali“. Poté, co byla zvířata formulována nižší formou života, mohla být vykořisťována a zabijena stejně tak, jako lidé označení za zvěř. Tito lidé byli také často jako zvířata loveni. [srv. Patterson 2003: 36]

Přirovnat člověka ke zvířeti může být jakousi formou ponížení. Na druhé straně existují i kladné metafory. Ty záporné však v minulosti pro člověka většinou nevěštily nic dobrého.

Charles Patterson napsal, že pokud jsou lidé nazýváni zvířaty, je to pro ně vždy neblahým znamením. Lidé se stávají posměchem pro ostatní, jsou „sníženi“ na post zvířete a tím pádem mohou být vykořisťováni a zabijeni. [Patterson 2003: 39] Teorie o lidské nerovnosti, pocházející z 19. století, byly založeny na rase a stavěly například evropské muže nad mimoevropské. Nadřazenost a vyšší inteligence bílé rasy byla považována za samozřejmost. (tamtéž: 40) Dále uvádí příklad jednoho vojáka z Washingtonova pluku, který napsal, „že zabíjení Filipínců je větší zábava než střílení králíků.“ [srv. Patterson 2003: 48] Američtí letci hovořili o vraždění vojáků na ústupu, jako o „střílení krocanů“, a prchající civilisty nazvali „švábi“. Označování nepřátel napomáhalo zbavovat se výčitek svědomí zejména při vraždění nevinných lidí. [srv. Patterson 2003: 52, uvozovky v originále] Jeden z největších církevních otců patriarcha Konstantinopoli sv. Jan Zlatoustý (přibližně 350-410) napsal, že si Židé v jejich nenasytosti nevedou lépe než prasata či ovce. [srv. Patterson 2003: 53]

Patterson se zmiňuje o jisté umělkyni Judy Chicagové, která prostřednictvím napsání knihy o holocaustu, pochopila, proč bylo se Židy nakládáno jako zvířaty. Uvědomila si, že k tomu vedlo právě díky jejich označování za zvířata. Judy se domnívá, že primární podmínkou pro bezcitné vraždění lidí je právě jejich „odlidštění“, které degradovalo Židy v „podlidí“. [srv. Patterson 2003: 56] Poté, co navštívila Osvětim jí vše došlo.

Pochopila, jsem, že Osvětim symbolizuje celý svět, a ten je zaplaven krví: lidé jsou manipulováni a využíváni; zvířata jsou mučena v bezcenných experimentech; lidé honí bezmocné, zranitelné tvory jen tak pro ‚zábavu‘, lidské bytosti postrádají vhodné ubytování, lékařskou péči a dostatek potravy; muži týrají ženy a děti; lidé znečišťují zemi, naplňují ji jedy a kazí ovzduší, půdu a vodu; (...) a utlačují ty, kteří vypadají, cítí nebo se chovají odlišně. [srv. Patterson 2003: 57, uvozovky v originále]

Dalším příkladem Pattersona je americká lingvistka Boria Saxová, která napsala, že nacisté měli své taktiky promyšlené tak, aby zabíjení lidí asociovalo porážku zvířat. [srv. Patterson 2003: 107]

Nacisté přinutili ty, které hodlali zavraždit, aby se svlékli donaha a stěsnali se do houfu, což není u lidských bytostí normální chování. Nahota naznačuje zvířecí identitu, která ve spojení s hustým davem připomíná stádo krav nebo ovcí. Tento druh odlidštění umožňoval snadnější zastřelení nebo zplynování obětí. [srv. Patterson 2003: 107]

Pokud se nad tímto tématem zamyslíme hlouběji, jistě dospějeme k závěru, že paralela týraných lidí v koncentračních táborech a zvířat užívaných pro experimenty či pro jiné lidské „potřeby“ je neodmyslitelná. Je tedy zřejmé, že to jak se chováme ke zvířatům, je pouze odrazem toho, jak se chováme my lidé sami k sobě.

Charles Patterson neopominul slavný citát židovského prozaika Isaaca Bashevisa Singera, že „ve svém chování k jiným tvorům jsou všichni lidé nacisté“, který napsal také, že lidé si uvědomují důsledky utlačování až po té, co se stanou sami

oběťmi. Bez tohoto procitnutí jsou totiž schopni slepě a bez rozmyslů v utlačování pokračovat. [srv. Patterson 2003: 134] Za další uvedl příklad aktivistů ze Severní Karolíny, kteří si v recenzi o *Schindlerově seznamu* položili významnou otázku zda: „Nejsou však dnešními Osvětimi jatka, velkovýkrmny a laboratoře, které jsou tak pečlivě ukrývány před našimi zraky?“ [srv. Patterson 2003: 142] Tito lidé, kteří holocaustem prošli nebo se jich nějakým způsobem dotkl jsou ke zvířatům mnohem soucitnější a snaží se změnit právě lhostejnost k jejich utrpení. Tvrdí, že: „Dokud bude veřejnost lhostejná k utrpení zvířat ve velkovýkrmnách, při experimentech v laboratořích, (...) v cirkusech a při jiných ukrutnostech, budou tyto ukrutnosti pokračovat.“ [srv. Patterson 2003: 143] Obhájkyně za práva zvířat Jennifer Meltonová, je další, o které se Patterson zmiňuje. Podle ní je za tímto násilím všeobecná neúcta k životu či nedostatek soucitu. Dále se Meltonová domnívá, že za tím může být taktéž sebestřednost, vyplývající z ohledu na vlastní prospěch. Násilí je podle jejího názoru odpouštěno snadněji pokud je pácháno na tvorech, kteří se od nás liší. [srv. Patterson 2003: 143] A v neposlední řadě Dr. Helmut Kaplan, jeden z vůdčích myslitelů hnutí na obranu zvířat v Německu, který často používá ve svých projevech analogie s holocaustem. Kaplan rovněž použil citace I.B.Singera. Jeho hněv je směřován k těm, kteří nevěří podobnostem v experimentech prováděných v současné době na zvířatech a experimentech, které prováděli nacisté na Židech. „Vše, co dělali nacisté Židům, děláme my dnes zvířatům“, říká. [Patterson 2003: 197]

1.7 Nahrazování pokusů na zvířatech

1.7.1 Alternativní metody

Pokusy na zvířatech jsou představovány jako jediný způsob, jak porazit nemoci jako je AIDS či rakovina, jak ověřit nezávadnost chemických látek, jako jediný způsob, jak prozkoumat fungování mozku. To vše jsou však jen domněnky, které se již dávno prokázaly jako falešné. Může se stát, že pokusy na zvířatech způsobí člověku ještě větší bolest, než byla ta, již měly zabránit

Svoboda zvířat předložila v brožurě o alternativách německou studii, podle které bylo 88% potratů způsobeno léky, které předtím úspěšně prošly pokusy na zvířatech. (Svoboda zvířat. *Brožura- alternativy* 2001: 2)

Díky značným mezidruhovým rozdílům nelze nikdy předem stanovit, zda bude lidský organismus reagovat stejně jako zvířecí. Mnohé látky pro člověka nezávadné, jsou pro jisté zvířecí druhy jedovaté a naopak. Pokusy na zvířatech tedy nejenže způsobují utrpení a bolestivou smrt milionům zvířat, ale ohrožují také životy a zdraví nás lidí.

Žijeme ve 21. století. Pokusy na zvířatech nejsou jedinou možností, která je schopna lidstvo a svět utrpení. Existují alternativní metody, které bez použití zvířat využijí vybavení současné doby, šetří životy vnímavých tvorů a neohrožují život člověka. Tento pojem je však často zneužíván pro experimenty, při kterých se používají zvířata nebo jejich tkáně – jediné opravdové alternativní metody jsou ale ty, při kterých se nemusí používat vůbec žádná zvířata. „ Jsou to metody rychlejší a efektivnější a zároveň ekonomicky výhodnější “ (tamtéž: 1)

1.7.2 Příklady alternativních metod

1. buněčné a tkáňové struktury: „Jsou to rostlinné, živočišné nebo lidské buňky, které se pěstují mimo mateřské tělo. Při některých ‚alternativních‘ pokusech používají buňky získané ze zvířecích těl, a proto často příliš neliší od pokusů na zvířatech. Zvířata jsou tedy nadále využívána, i když je známo, že se patřičné lidské buňky dají získat i bezbolestným způsobem od dobrovolníků či od pacientů

z operačních sálů. Pro bezpečnost člověka je lepší využití lidských tkání. Buňky můžeme pěstovat a udržovat při životě ve speciálních miskách s výživným roztokem. Díky této metodě, které se také jinak říká in vitro, můžeme pěstovat více druhů buněk pohromadě, a vytvořit tak věrný model určité části lidského těla. Za pomoci citlivých přístrojů je možno zjistit velmi přesné informace o působení zkoumané látky. „Velkou výhodou testů prováděných na buněčných kulturách je odstranění problému s druhovou rozdílností – pro testy jsou používány lidské buňky a výsledky pokusů jsou tedy pro člověka s jistotou platné.“ (tamtéž: 5, uvozovky v originále)

Dalšími výhodami jsou také snadná opakovatelnost testů a možnost vyhodnocovat pokus průběžně (zvíře je nutné nejprve zabít, teprve poté je možné zkoumat danou tkáň).

2. lidská placenta: Málo kdo ví, že lidská placenta, která bývá obvykle po porodu vyhazována, představuje kvalitní testovací materiál. „Tento orgán má nejrozumnější funkce a jeho tkáně reagují velmi citlivě a přesně na testované chemikálie.“ (tamtéž)

I zde je tedy možné výsledky průběžně vyhodnocovat a s úspěchem (neboť se jedná o lidskou tkáň) z nich vyvozovat závěry platné pro člověka.

3. mikroorganismy: Použití bakterií a kvasnic je dalším způsobem, jak nahradit mnohé testy na zvířatech. „Bakterie lze využívat k výrobě očkovacích látek, insulinu a růstových hormonů, dále je možno je použít k určení schopnosti chemikálií způsobovat rakovinu. Techniky založené na kvasnicích mohou zase pomoci stanovit reakci kůže na chemikálii po vystavení světlu a karcinogenitu nejrozumnějších látek.“ (tamtéž)

4. lidské studie: Po mnoha provedených pokusech na zvířatech musí být nový lék před uvedením na trh stejně otestován lidskými dobrovolníky. Pouze tyto studie mohou poskytovat plně pravdivé informace o účinku látky na komplexní lidský organismus. Jedině člověk také může v průběhu testu komunikovat s lékaři a popsat projevy, které by jinak pozornosti vědců unikly.

5. populační studie: „ Tento termín je označením pro dlouhodobé studie, které se zabývají účinky a následky diet, životního stylu, zaměstnání a jiných faktorů na lidské zdraví, a objasňují tak příčiny vzniku mnoha chorob, jako jsou srdeční choroby, rakovina, osteoporóza apod. “ (tamtéž: 6)

Díky nim se například přišlo na to, že kouření způsobuje rakovinu a vysokotučná strava arteriosklerózu. Pokusy na zvířatech byly naproti tomu nejednoznačné a vedly ke zpomalení výzkumu.

6. počítačové a matematické modely: S rozvíjející se technikou se neustále objevují nové vyspělé počítačové programy a matematické modely. Ty dokáží například simulovat pitvu zvířete či účinek drogy (nebo chemikálie) na chování organismu.

Počítačové a matematické modely lze používat v průmyslu farmakologie k vytváření nových léků nebo také k předpovědím toxicity. Mají výhodu rozsáhlého paměťového potenciálu. Dalším pozitivem je, že takto provedené pokusy mohou být opakovány a tím snižují spotřebu zvířat. Mohou být taktéž efektivně využity při výuce. „Studentům je díky nim umožněno daný pokus nebo jeho část vícekrát zopakovat, opravit své chyby a pracovat ve vlastním tempu, což se živými zvířaty samozřejmě nedovoluje. “ (tamtéž)

7. EYTEX Screen test: Tento test plně nahrazuje Draizeho test oční dráždivosti. Je při něm využito proteinového roztoku, který se získává z fazolí. Při čemž je dokázáno, že tento roztok reaguje stejně jako protein v lidském oku. „Přesným měřením míry zakalení roztoku, způsobeného poškozením proteinu testovanou látkou, lze pak stanovit, nakolik může daná látka poškodit lidské oko.“ (tamtéž: 7)

1.8 Organizace na ochranu zvířat

1.8.1 Situace v ČR

Existují organizace na ochranu zvířat, či vysloveně organizace bojující za práva zvířat. V ČR mají tyto iniciativy obvykle statut nevládních neziskových organizací. Tyto organizace se zabývají otázkami, jak vivisekce, tak i otázkami chovu hospodářských zvířat, transportů, chovu a lovu zvířat, vegetariánství, dále otázkami souvisejícími s utrpením zvířat v cirkusech apod. Organizací, která se zabývá především ochranou hospodářských zvířat, je u nás známá OHZ (*Ochránci hospodářských zvířat*) nebo především vivisekcí (*Svoboda zvířat*). Informace poskytují prostřednictvím internetových stránek, ale také formou publikační činnosti, jako je vydávání zpravodajů, brožur či samolepek.

Prostřednictvím těchto organizací se může společnost postupně dozvědět, co se skutečně děje za zavřenými dveřmi pokusných laboratoří či ve velkochovech apod. Snaží se především zlepšit vztah a přístup společnosti ke zvířatům. Jde o osvětu, kterou se tyto organizace snaží šířit. [srv. Lukáš Zilvar a Stanislav Adámek, *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat 2007*: 20] Tyto organizace se dají dělit tedy z hlediska oblasti ochrany zvířat, které se věnují (vivisekce, ochrana hospodářských zvířat, lov zvířat pro kožešiny atp.) nebo také z hlediska aktivit. Z tohoto hlediska je lze dělit na umírněné a radikální. Umírněné organizace jsou ty, které respektují zákon a odmítají ho jakkoli porušovat. Oproti tomu radikální typ organizací respektuje zákon daleko méně či ho doslova překračuje. Příkladem radikálního typu může být pro ČR *Animal Liberation Front* (Fronta za osvobození zvířat). Členové ALF se věnují činnostem, jako je osvobozování zvířat z farem nebo také přímo z výzkumných laboratoří. Hlavní oblastí zájmu organizací je pak především legislativa. (tamtéž, 22) Skoro všechny organizace se shodují, že jejich cílem je v první řadě oslovit děti a mládež. (tamtéž) Například *Svoboda zvířat* pořádá od roku 2000 ekovýchové hodiny, jimiž se tato organizace pro ochranu zvířat rozšířila o aktivity směřující k výchově dětí a mládeže. Snaha Svobody zvířat směřuje k oslovení generace, která je dnes mnohem více vzdálena než jejich předchůdci. Cílem není jen zprostředkování informací, ale i způsobu uvažování a cítění, jenž by dlouhodobě vedl jednání dětí.

Vychovat šetrné a ohleduplné bytosti, které jsou ke svému prostředí otevřené a dokáží samy pohotově hledat nové postupy k řešení problémů.

1.8.2 Dosavadní úspěchy

Peter Singer uvedl příklad Henryho Spiry, bývalého bojovníka za práva zvířat. H. Spira zorganizoval sdružení, která byla zaměřena primárně proti Draizeovým testům a testům LD50. Sdružení vyzvalo jednu z nejvýznamnějších kosmetických společností v USA Revlon, aby pouhé jedno procento vložila do alternativních metod. Poté, co společnost tuto výzvu nepřijala, napadli Revlon „reklamou“ v časopise New York Times se sloganem „KOLIK KRÁLÍKŮ OSLEPÍ REVLON KVŮLI KRÁSE?“ Revlon tuto provokaci pochopil a vložil požadované procento na výzkum alternativ. Přidaly se i další společnosti, jako například v České republice velice známý Avon. Chvilí trvalo než tento výzkum přivedl výsledky. Po vyhodnocení se však začaly alternativní metody objevovat stále více a počet zneužívaných zvířat se snižoval. [Singer 1990: 71, písmo a uvozovky v originále] Jako důkaz, že se vliv hnutí proti testování na zvířatech začal rozrůstat do dalších větví průmyslu předložil P. Singer zprávu z časopisu Science:

Pod tlakem hnutí za osvobození zvířat velcí výrobci farmaceutických výrobků, pesticidů a výrobků pro domácnost v posledních letech významně pokročili k cíli omezení počtu zvířat používaných při testech toxicity. Na alternativní metody, jako jsou buněčné či tkáňové kultury nebo počítačové modely, se stále častěji nahlíží nejenom jako na prostředky prospěšné pro public relations, ale také jako na prostředky žádoucí po stránce ekonomické a vědecké. (tamtéž: 72)

Dále citoval hlavního toxikologa G.D. Searleho, který v New York Times, připustil, že „neuvěřitelné množství fakt, která uvádí hnutí za osvobození zvířat, jsou extrémní, ale pravdivá“. (tamtéž)

2. Praktická část

2.1 Výzkumný projekt

2.1.1 Předmět výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaký názor má část mého vzorku z české společnosti na problematiku vivisekce. Zda ji považují za jediné možné východisko a zda má na jejich názor vliv nízká míra informovanosti. Dále by mělo z výzkumu vyplynout, jestli má na postoj k vivisekci vliv také věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání.

2.1.2 Technické parametry

Cílová populace: Cílovou skupinou jsou obyvatelé z různých oblastí České republiky starší 15 let

Počet respondentů: 100

Výběr respondentů: Kvótní výběr, kde kvótami je věk, pohlaví a dosažené vzdělání

Výzkumný nástroj: Standardizovaný dotazník

Použitá metodologie: Kvantitativní metodologie, dotazníkové šetření

Sběr dat: Leden, únor 2009

Analýza dat: V PC – program excel

2.1.3 Cíle výzkumu

1. zjistit, zda mají dotazovaní osobní vztah ke zvířatům
2. zjistit, zda dotazovaní reflektují pojem vivisekce
3. zjistit, zda má na postoj a informovanost o vivisekci vliv věk, pohlaví či dosažené vzdělání
4. zjistit, zda považují pokusy na zvířatech, jako jediný způsob testování
5. zjistit, zda s tímto způsobem testování souhlasí

2.1.4 Hypotézy

1. Obecná hypotéza:

- Postoj k vivisekci této části občanů ČR převážně záporný

2. Pracovní hypotézy:

- Většina dotazovaných má kladný vztah ke zvířatům
- Většina dotazovaných nezná pojem vivisekce
- Lidé s vyšším vzděláním mají větší schopnost reflektovat tuto problematiku
- Většina dotazovaných chápe vivisekci jako jediné možné východisko
- Mladší lidé mají více informací o této problematice
- Dotazovaní jsou níže informováni o netestovaných výrobcích
- Většina dotazovaných je níže informována o alternativních metodách

2.1.5 Přehled respondentů

Tab. č. 1: Přehled respondentů

Proměnná	Kategorie	Absolutní četnosti	Relativní četnosti
Pohlaví	muži	48	48%
	ženy	52	52%
	celkem	100	100%
Věk	15 až 19 let	13	13%
	20 až 30 let	31	31%
	30 až 40 let	23	23%
	40 až 50 let	15	15%
	50 let a výše	18	18%
Věk celkem	100	100	100%
Vzdělání	ZŠ	9	9%
	Vyučen	17	17%
	SŠ bez maturit	1	1%
	SŠ s maturitou	52	52%
	VOŠ	4	4%
	VŠ	17	17%
Vzdělání celkem	100	100	100%

2.2 Výzkum

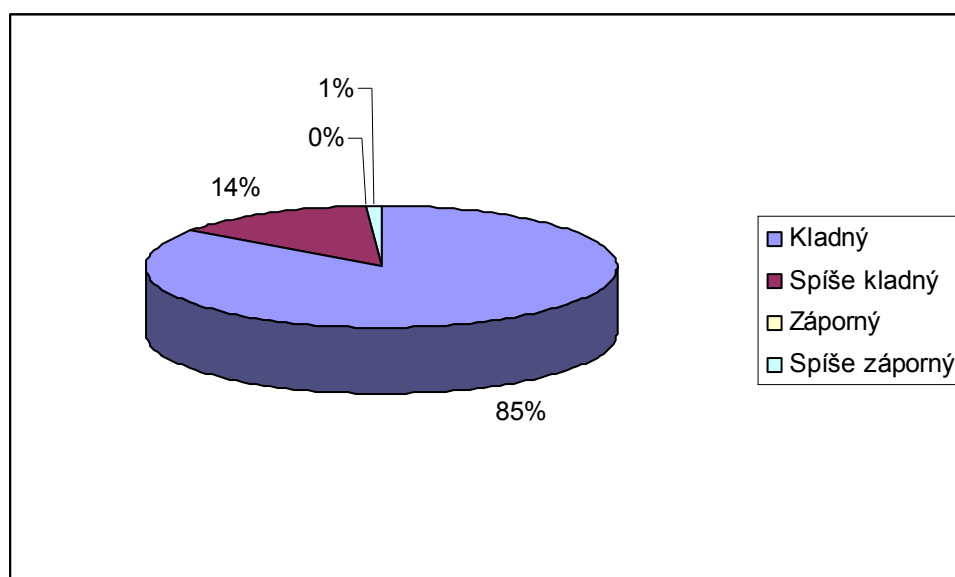
2.2.1 Průběh výzkumu

Respondenti byli vybíráni náhodným výběrem, zhruba tak, aby svým složením odpovídaly struktuře populace České republiky. Snažili jsme se tedy vybírat různé věkové kategorie nad 15 let. Pro snadnější zjištění většího množství informací jsem zvolila kvantitativní metodologii dotazníkového šetření. Všichni dotazovaní vyplňovali jednotný dotazník, kde část odpovědí byla ponechána k samostatnému vyplnění.

2.2.2 Výsledky výzkumu- ověření pracovních hypotéz

První hypotézu, že většina dotazovaných má kladný vztah ke zvířatům, nám potvrdila otázka číslo 4 (Jaký je Váš vztah ke zvířatům?). Nejvíce respondentů zvolilo odpověď, že jejich vztah ke zvířatům je kladný, a to 85% (85 ze 100) respondentů. Ze zbývajících 15% odpovědělo 14% (14 ze 100), že jejich vztah ke zvířatům je spíše kladný a zbývajících 1% (1 ze 100) označilo vztah za spíše záporný. Odpověď, že vztah ke zvířeti je záporný neoznačil ani jeden z respondentů.

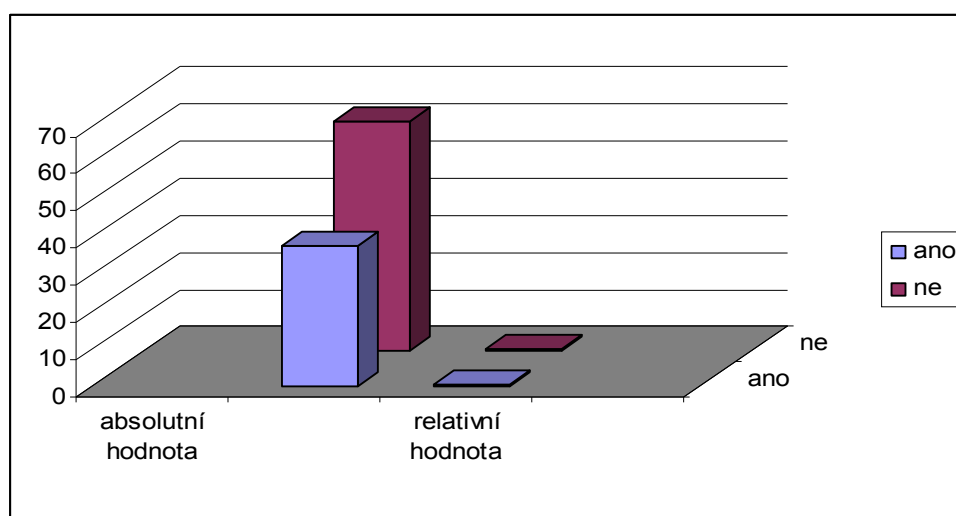
Graf č. 1: Jaký je Váš vztah ke zvířatům?

n = 100

Další hypotézou se zabývaly otázky č. 7 a 8, kde jsem dotazovaným položila otázku, zda se již s pojmem vivisekce setkali, kde 38% respondentů zvolilo odpověď ano, zodpovědět však otázku č. 8 (Víte, jaký má tento pojem význam?) dokázalo už jen 30%, z toho pravý význam tohoto pojmu zodpovědělo pouhých 11% (11 ze 100). Zbývajících 19% vysvětlilo vivisekci jako pokusy na zvířatech, což není odpověď zcela špatná, ale je nepřesná. 62% dotazovaných se tedy podle mého průzkumu s tímto pojmem nesetkalo vůbec.

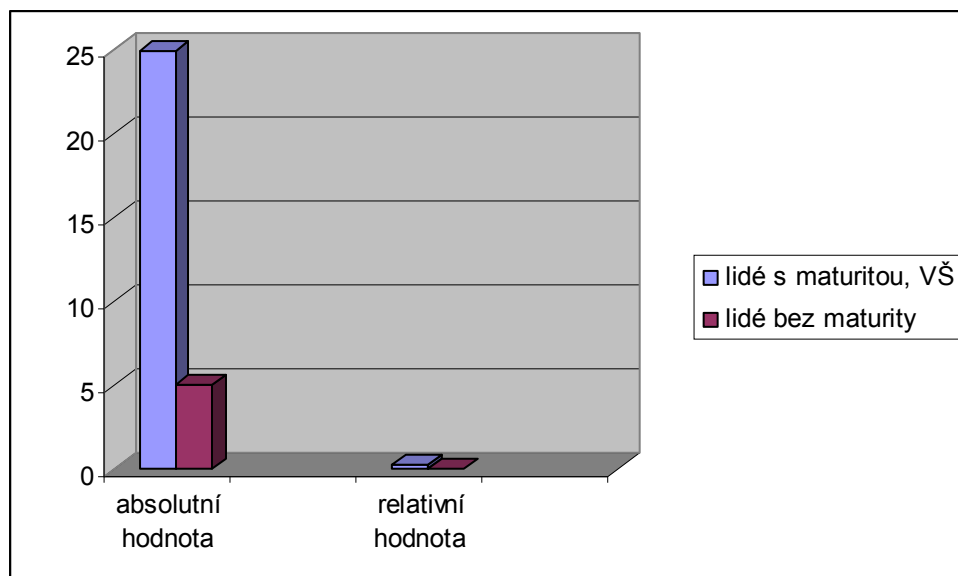
Graf č. 2: Setkali jste se někdy s pojmem vivisekce?

n = 100

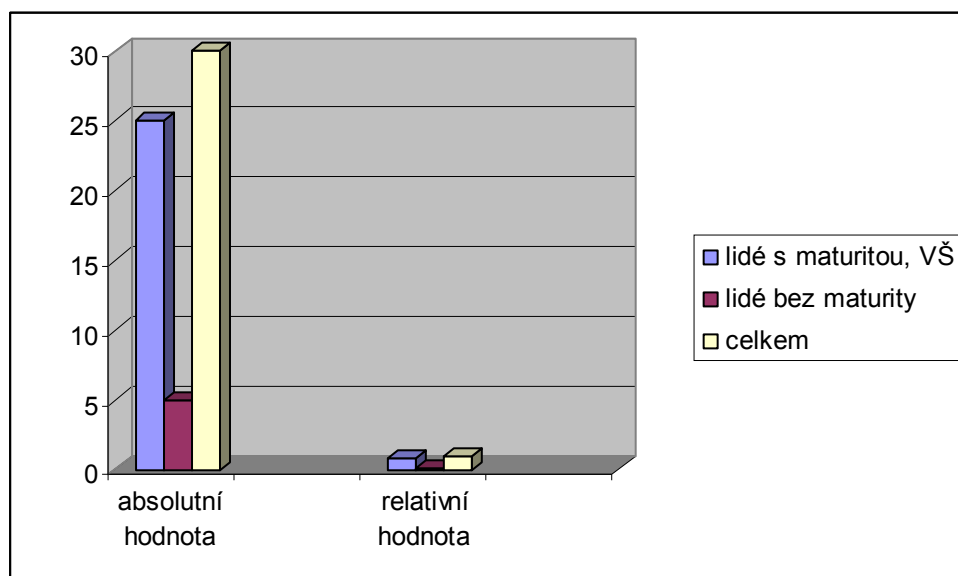
Více než 83% (25 z 30) respondentů, kteří se setkali s pojmem vivisekce, byli lidé s vyšším vzděláním. Z celkového počtu dotazovaných tedy 25%. Zbývajících 5% dotazovaných byli lidé bez maturity nebo s nižším stupněm vzdělání, a tedy necelých 17% (5 z 30) z respondentů, kteří již někdy o vivisekci slyšeli. Hypotéza, že lidé s vyšším vzděláním mají větší schopnost reflektovat tuto problematiku se mi tedy potvrdila.

Graf č. 3: Z celkového počtu respondentů

n = 100

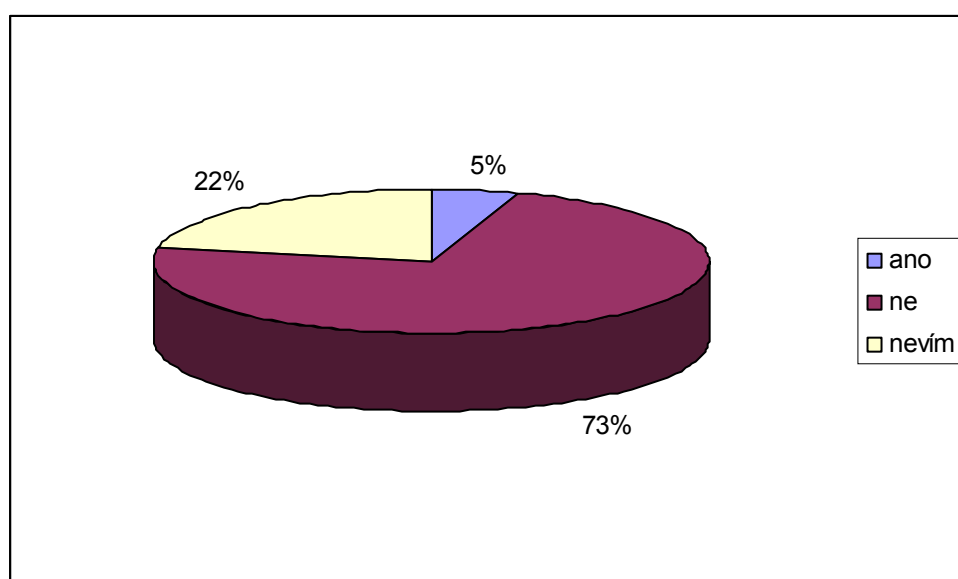
Graf č. 4: Z respondentů, kteří se již s tímto pojmem setkali

n = 30

Hypotéza, že většina dotazovaných chápe pokusy na zvířatech jako jediné možné východisko se mi nepotvrdila. Drtivá většina dotazovaných, a to 73% (73 ze 100), zvolila odpověď, že pokusy na zvířatech jako jediné východisko, jak testovat kosmetiku apod. nevnímá. Pokusy na zvířatech, jako jediné východisko, jak testovat, zvolilo pouhých 5% respondentů a zbývajících 22% zvolilo odpověď nevíím.

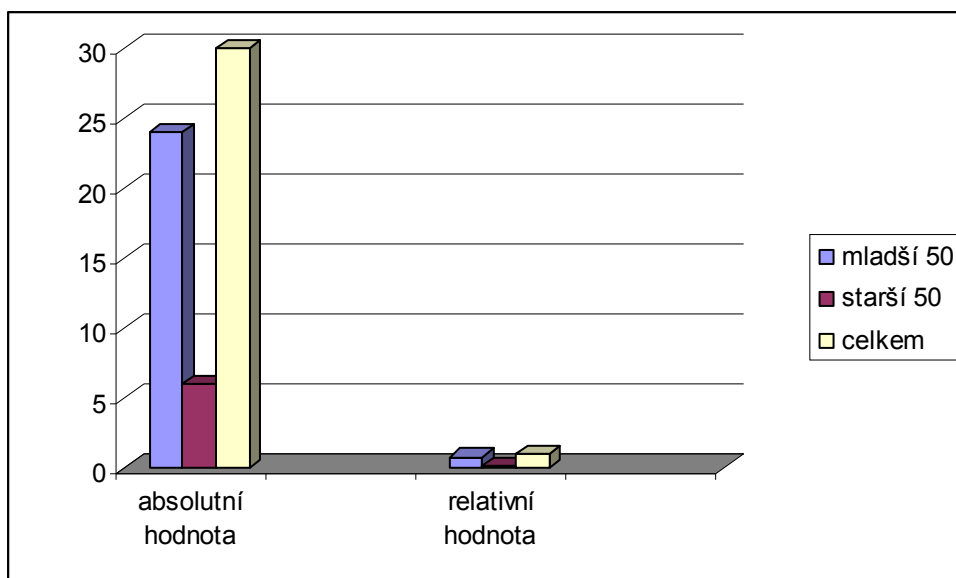
Graf č. 5: Vivisekce jako jediné východisko?

n = 100

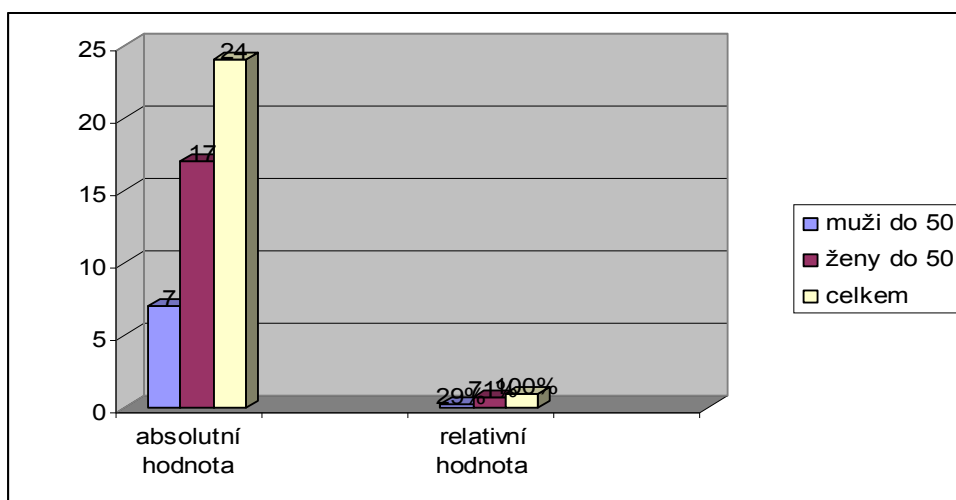
Rovných 80% (24 z 30) z dotazovaných, kteří reflektovali problematiku vivisekce, bylo mladších 50ti let. Z výzkumu je také zřejmé, že ženy tuto problematiku reflektují podstatně lépe, téměř 71% (17 z 24), než muži. Z těch, kteří znali nějaký příklad alternativní metody, byli dokonce všichni dotazovaní mladší 50ti let. Bylo to však pouhých 19% (19 ze 100). Tím se mi potvrdila hypotéza, že mají mladší lidé mnohem více informací o této problematice.

Graf č. 6

n = 30

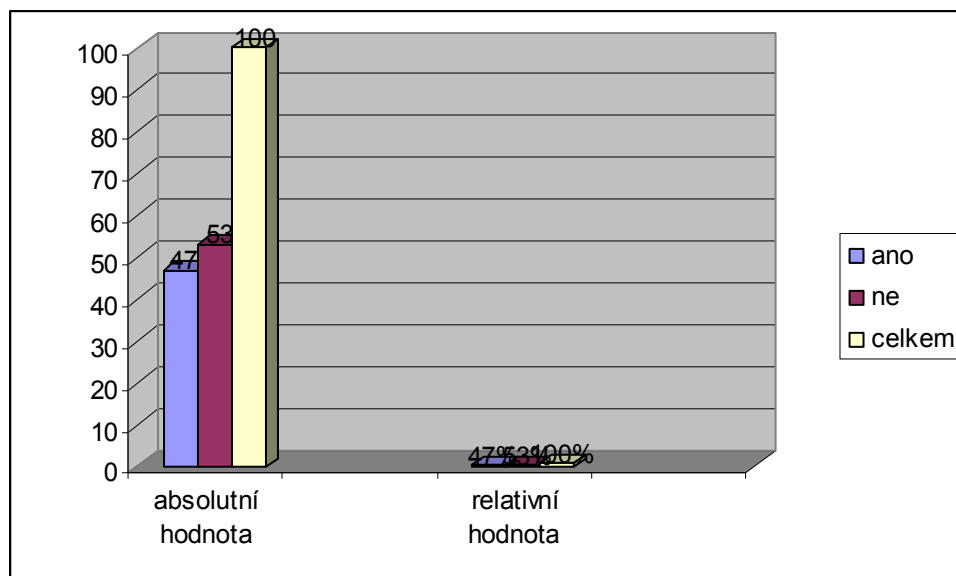
Graf č. 7

n = 24

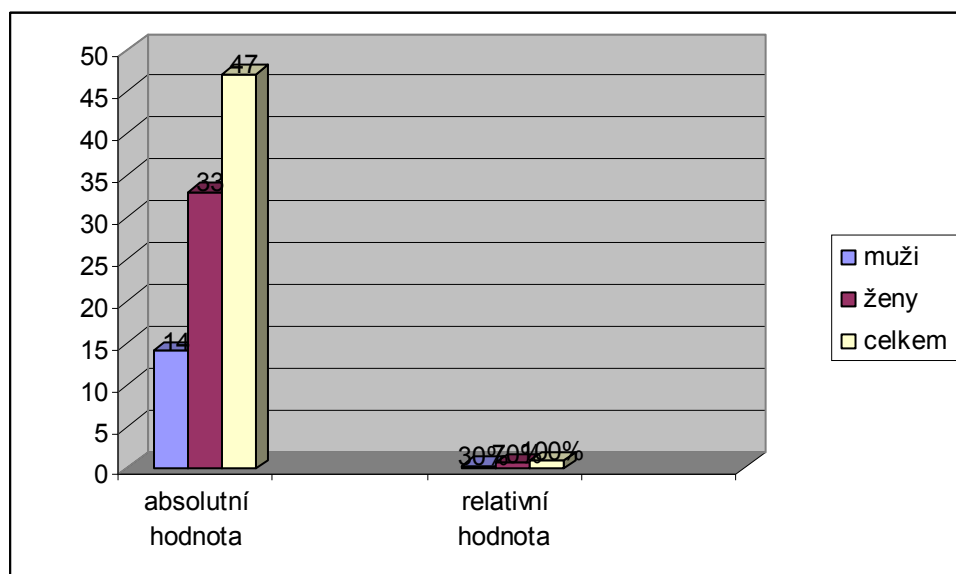
Na otázku č. 10 (Znáte některé kosmetické výrobky, které netestují na zvířatech?) odpovědělo kladně 47 dotázaných ze 100. Více než polovina respondentů, tedy 53%, nemá informace o netestovaných výrobcích. Potvrdila se mi tedy hypotéza, že lidé jsou níže informováni o netestovaných výrobcích. Z výzkumu dále vyplynulo, že netestovanou kosmetiku znají spíše ženy, a to 70% (33 ze 47), které taktéž netestované výrobky více používají: 79% (26 z 33)

Graf č. 8: Znalost netestovaných výrobků

n = 100

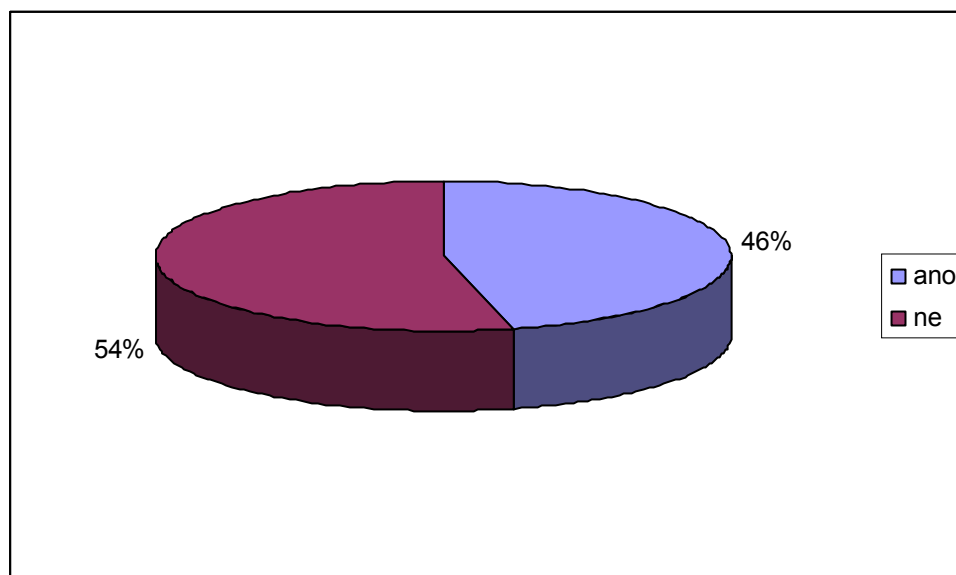
Graf č. 9: Znalost: muži, ženy

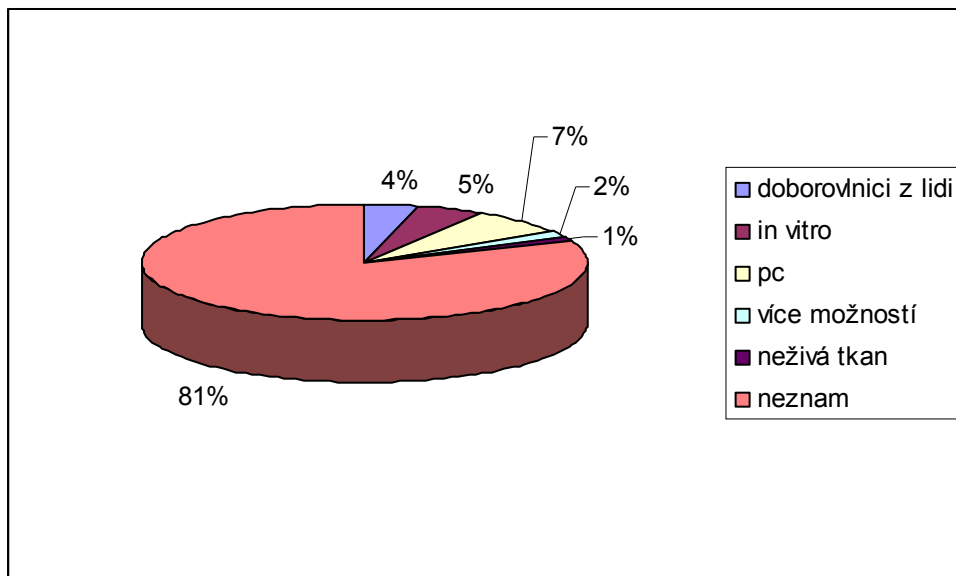
n = 47

Mírou informovanosti dotazovaných o alternativních metodách se zabývaly otázky č. 12, kde jsem respondentům položila otázku, zda již někdy slyšeli o existenci alternativních metod, a navazující otázka č. 13, kterou měli dotazovaní vyplnit v případě kladné odpovědi na otázku č. 12. Na tuto otázku odpovědělo celkem 46% (46 ze 100) kladně, tedy více než polovina dotazovaných zvolila odpověď ne. Na navazující otázku č. 13 již však odpovědělo pouhých 19 respondentů, což je 41% (19 ze 46) z těch, kteří odpověděli na otázku č. 12 kladně. Z celkového počtu respondentů tedy plných 81% (81 ze 100) neznalo žádný příklad alternativní metody k testování na zvířatech. Z těch, kteří znali nějaké metody uvedlo nejvíce příklad počítačových technik, a to 15% (7 ze 46). Druhou nejčastější odpovědí byl test in vitro, tedy testování na buněčných kulturách, a to 11% (5 ze 46). Necelých 9% (4 ze 46) napsalo jako odpověď lidské dobrovolníky, více než jednu alternativu uvedly 4% (2 ze 46) a pouhé 2% (1 ze 46), a to jeden respondent uvedl příklad testování na neživých tkáních. Tyto dvě otázky mi zcela potvrdily i moji poslední hypotézu, že dotazovaní jsou níže informováni o alternativních metodách.

Graf č. 10: Slyšeli jste již o existenci alternativních metod?

Graf č. 11 Znalost alternativních metod ze všech respondentů

n = 100

2.2.3 Další výsledky

Na otevřenou otázku č. 9 (Vnímáte nějaký zásadní rozdíl mezi dvojicí druhů domácích zvířat jako je např. slepice, pes?) odpovídali respondenti, kteří zvolili variantu odpovědi a- ano, převážně dvěma různými způsoby. Pes- mazlíček, slepice- ke spotřebě, kde tento způsob zvolilo 41% dotazovaných nebo také, že pes je člověku bližší než slepice, což odpovědělo 14%. Z hlediska vivisekce je druhá varianta odpovědi zodpovězena lépe, protože touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda dávají respondenti jednomu ze zvířat „přednost“. Zbývajících 45% zvolilo variantu b, že žádný zásadní mezidruhový rozdíl nevnímají. Z výzkumu vyplynulo také, že problematiku vivisekce reflektují ve větší míře ženy mladší 40ti let, zejména věková kategorie 20-30 let.

3. ZÁVĚR

Hlavním cílem, jenž jsem si vymezila na začátku své práce, je zodpovězení výzkumné otázky: **Jaký postoj k vivisekci zaujímá část vzorku české společnosti?** Po provedení dotazníkového šetření jsem dospěla k následujícím závěrům.

Vztah respondentů ke zvířatům je z drtivé většiny kladný. Moji domněnku, že většina dotazovaných se s pojmem vivisekce přímo nesešla, průzkum potvrdil. Z tohoto důvodu jsem v některých otázkách dotazníkového šetření použila běžnějšího výrazu- pokusy na zvířatech. Zajímavé je, že i přes neznalost jiné možnosti, jak užitkové výrobky testovat, naprostá většina respondentů vivisekci jako jediné východisko nespatřuje. Potěšující je, že i přes veškeré tabuizování tohoto tématu, tímto lidé připouští možnost jiné varianty. Z kvótního výběru se zdá, že jak pohlaví, tak i věk a výše dosaženého vzdělání se znalostí tohoto pojmu souvisí. Ženy vyššího vzdělání, mladší 40 let, reflektovaly problematiku vivisekce nejlépe. Což může souviset s tím, že ženy používají více kosmetických a užitkových výrobků než-li muži. Předpoklad, že dotazovaní mají málo informací o daném okruhu problémů se mi stvrdil taktéž. Nízká informovanost však může mít výhody: jako například, že lidé mají tendenci pod vlivem informací měnit své dosavadní názory, ale také nevýhody: pokud má již jedinec nějaké zkrslené informace je méně pravděpodobné, že svůj názor změní. Dopad informací se samozřejmě případ od případu liší, protože roli hraje tedy také to, jaké informace měl jedinec předtím k dispozici. V tomto především spatřuji klady iniciativy organizací na ochranu zvířat, které se snaží tyto informace různými způsoby zprostředkovávat. Větší míra informovanosti se může promítnout do rozhodování jednotlivců. Každý z nás může totiž pomoci zlepšit životní podmínky zvířat a právě odpovědnost jednotlivce a jeho rozhodování má proto podstatný vliv. Celkově z mého průzkumu tedy vyplynulo, že část české společnosti hodnotí vivisekci záporně.

Výsledky mého průzkumu mě osobně potěšily i přesto, že většina respondentů nereflaktovala přesný problém. Stačilo by, aby se každý z těchto respondentů nad tímto tématem alespoň malinko zamyslel. Nepromarní se zbytečným testováním příliš mnoho životů? Přestože se nesouhlas s vivisekcí ozývá již dlouhou dobu,

pokročil zatím jen velmi málo. Zejména proto spatřuji v každém jednotlivci příležitost pro vylepšení životních podmínek zvířat. Měli bychom si uvědomit, že nejsme pány tvorstva, ale pouze jeho součástí a že právo na život náleží také zvířatům!

4. POUŽITÉ ZDROJE

- Blog svoboda zvířatům. 2007. „Historie vivisekce“ [online]. [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW:<<http://www.zivotzviratum.blog.cz>>
- ECEAE. 2008. „O nás.“ [online]. [cit.2009-02-03]. Dostupný z WWW:<http://www.cs.eceae.org/e_aboutus.php>
- ECEAE. 2008. „REACH.“ [online]. [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW:<http://www.cs.eceae.org/a3_reach.php>
- ECEAE. 2008. „Směrnice 86/609.“ [online]. [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW:<http://www.cs.eceae.org/a1_directive.php>
- Charvátová, V. (2006/2007). Kampaň za nahrazení pokusů na zvířatech. *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat*. Svoboda zvířat, s.7-9
- Kol. autorů encyklopedického institutu československé akademie věd. (1980). *Ilustrovaný encyklopedický slovník 1*. Praha: Academia
- Kol. autorů encyklopedického institutu československé akademie věd. (1981). *Ilustrovaný encyklopedický slovník 2*. Praha: Academia
- Kol. autorů encyklopedického institutu československé akademie věd. (1982). *Ilustrovaný encyklopedický slovník 3*. Praha: Akademia
- Manzoli, M.S. (1996). *Holocaust*. Praha: Vyd. S nadací za práva zvířat
- Patterson, Ch. (2003). *Věčná treblinka*. Praha: PRÁH
- Singer, P. (1990). *Osvobození zvířat*. Praha: PRÁH
- Svoboda zvířat (2001). *Brožura – alternativy*. Svoboda zvířat
- Svoboda zvířat (2001). *Brožura – pokusy na zvířatech*. Svoboda zvířat
- Svoboda zvířat (2001). *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat*. Svoboda zvířat
- Svoboda zvířat (2005). *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat*. Svoboda zvířat
- Zilvar, L., S. Adámek. (2007). Spravedlnost a zvířata. *Zpravodaj organizace na ochranu zvířat*. Svoboda zvířat, s. 20-22

5. PŘÍLOHY

5.1 Výzkumný dotazník

Dobrý den, jsem studentka oboru sociologie na Filosofické fakultě Univerzity Pardubice. V rámci projektu k bakalářské práci provádím průzkum, ve kterém se snažím zjistit postoje české společnosti k vivisekci.

Chci Vás proto požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Zaručuji naprostou anonymitu a také, že Vámi vyplněné údaje nebudou žádným způsobem zneužity.

Otázky si pečlivě přečtěte a postupujte prosím podle očíslování. K zakroužkování je vždy jen jedna z odpovědí, kromě otevřených otázek, kde odpovědi doplňte.

1. Jaké je Vaše pohlaví ?

- a) muž
- b) žena

2. Kolik je Vám let ?

.....

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání ?

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské bez maturity
- d) středoškolské s maturitou
- e) vyšší odborné
- f) vysokoškolské

4. Jaký je Váš vztah ke zvířatům ?

- a) kladný
- b) spíše kladný
- c) záporný
- d) spíše záporný

5. Jaký je Váš názor na pokusy na zvířatech ?

- a) rozhodně souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) spíše nesouhlasím
- d) rozhodně nesouhlasím

6. Vnímáte pokusy na zvířatech jako jediné možné východisko, jak testovat kosmetiku, výrobky pro domácnost apod. ?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

7. Setkali jste se někdy s pojmem vivisekce ?

- a) ano
- b) ne

Pokud jste na předchozí otázku odpověděli kladně, pokračujte otázkou č. 9, pokud jste odpověděli záporně, přeskočte prosím na otázku č. 10

8. Víte, jaký význam má tento pojem ? (pokud ano, vysvětlete krátce)

- a) ano, vím
.....
- b) ne, nevím

9. Vnímáte nějaký zásadní rozdíl mezi dvojicí druhů domácích zvířat jako je např. slepice, pes? (pokud ano, vysvětlete)

- a) ano
.....
.....
- b) ne

10. Znáte některé kosmetické výrobky, které netestují na zvířatech ?

- a) ano
- b) ne

11. Používáte některý z těchto výrobků ?

- a) ano
- b) ne

12. Slyšeli jste již o existenci alternativních metod ?

- a) ano
- b) ne

Pokud jste odpověděli na předchozí otázku záporně, nemusíte již dále odpovídat.

13. Znáte nějaký příklad alternativní metody ? (pokud ano, uveďte)

- a) ano
-
- b) ne

Děkuji za Váš čas a ochotu podílet se na mém průzkumu. Přeji hezký den ☺